

Дело C-277/23**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване в Съда:**

28 април 2023 г.

Запитваща юрисдикция:

Ustavni sud Republike Hrvatske (Хърватия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

18 април 2023 г.

Вносител на конституционната жалба:

Е. Р.

Друга страна в производството:

Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Samostalni sektor za drugostupanjski upravni postupak

Предмет на главното производство

Конституционна жалба, подадена от хърватската гражданка Е. Р. по-специално срещу акт на Porezna uprava Ministarstva financija Republike Hrvatske (Данъчна администрация при Министерство на финансите на Република Хърватия), с който този орган ѝ определя дължим за заплащане данък върху доходите и допълнителен местен данък върху доходите за 2014 г., без да ѝ признава данъчно облекчение за детето А. В. в качеството му на издържан член на семейството, което като студент е упражнило свободата на движение и пребиваване в друга държава членка с цел обучение и е получило през академичната 2014/2015 г. от финландския университет Y подпомагане за студентска мобилност от безвъзмездните средства по програма „Еразъм +“ за пребиваване с цел университетско обучение в друга държава членка на Съюза, а именно Република Финландия, в размер, който надхвърля най-високия допустим праг, определен в хърватската правна уредба за упражняване на правото на увеличаване на годишното основно данъчно облекчение по данъка върху доходите за издържан член на семейството.

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Искане за тълкуване на правото на Съюза на основание член 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз, а именно на членове 18, 20, 21 и член 165, параграф 2, втора алинея ДФЕС, както и на член 67 от Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година за координация на системите за социална сигурност (ОВ L 166, 2004 г., стр.1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 82 и поправка в ОВ L 33, 2008 г., стр. 12, наричан по-нататък Регламент № 883/2004).

Преюдициални въпроси

I. Трябва ли разпоредбите на членове 18, 20, 21 и 165, параграф 2, втора алинея от Договора за функционирането на Европейския съюз (ОВ С 202, 2016 г., стр. 1) да се тълкуват в смисъл, че не допускат правна уредба на държава членка, съгласно която родител губи правото на увеличаване на годишното основно данъчно облекчение по данъка върху доходите за дете на издръжка, тъй като на това дете в качеството му на студент на издръжка, който е упражнил свободата на движение и пребиваване в друга държава членка с цел обучение, възползвайки се въз основа на националните актове за изпълнение от мерките по член 6, параграф 1, буква а) от Регламент (ЕС) № 1288/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013 година за създаване на „Еразъм +“ — програма на Съюза в областта на образованието, обучението, младежта и спорта и за отмяна на решения № 1719/2006/ЕО, № 1720/2006/ЕО и № 1298/2008/ЕО (ОВ L 347, 2013 г., стр. 50) за осъществяване на студентска мобилност от държава членка, в която усредненият размер на издръжката за живот е по-нисък или среден, в държава членка, в която усредненият размер на издръжката за живот е по-висок, съгласно утвърдените критерии от Европейската комисия по смисъла на член 18, параграф 7 от същия регламент, е изплатено подпомагане за студентска мобилност, чийто размер надхвърля определената фиксирана граница?

II. Трябва ли член 67 от Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година за координация на системите за социална сигурност (ОВ L 166, 2004 г., стр.1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 82 и поправка в ОВ L 33, 2008 г., стр. 12) да се тълкува в смисъл, че не допуска правна уредба на държава членка, съгласно която родител губи правото на увеличаване на годишното основно данъчно облекчение по данъка върху доходите за студент на издръжка, който по време на пребиваването за обучение в друга държава членка се е възползвал от подпомагането за студентска мобилност по член 6, параграф 1, буква а) от Регламент (ЕС) № 1288/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013 година за създаване на „Еразъм +“ — програма на Съюза в областта на образованието, обучението,

младежта и спорта и за отмяна на решения № 1719/2006/ЕО, № 1720/2006/ЕО и № 1298/2008/ЕО (ОВ L 347, 2013 г., стр. 50)?

Разпоредби от правото на Съюза, на които се прави позоваване

Член 6, буква д), член 18, член 20, параграф 2, буква а), член 21, параграф 1 и член 165, параграф 2, втора алинея ДФЕС

Член 6, параграф 1, буква а), член 18, параграф 7, член 27, параграф 12, член 35 и член 36, параграф 3 от Регламент (ЕС) № 1288/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013 година за създаване на „Еразъм +“ — програма на Съюза в областта на образованието, обучението, младежта и спорта и за отмяна на решения № 1719/2006/ЕО, № 1720/2006/ЕО и № 1298/2008/ЕО (ОВ L 347, 2013 г., стр. 50)

Член 2, параграф 2, член 3, параграф 1, член 7, параграф 1, буква в) и член 24 от Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите членки, за изменение на Регламент (ЕИО) № 1612/68 и отменяща Директиви 64/221/ЕИО, 68/360/ЕИО, 72/194/ЕИО, 73/148/ЕИО, 75/34/ЕИО, 75/35/ЕИО, 90/364/ЕИО, 90/365/ЕИО и 93/96/ЕИО (ОВ L 158, 2004 г., стр. 77) (Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 56)

Член 1, букви а) и щ) и членове 2, 7 и 67 от Регламент № 883/2004

Разпоредби от националното право, на които се прави позоваване

Ustav Republike Hrvatske (Конституция на Република Хърватия)

- 1 Съгласно член 14 от Ustav Republike Hrvatske (Конституция на Република Хърватия, Narodne novine, бр. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 5/14; наричана по-нататък „Конституцията“) в Република Хърватия всеки има права и свободи, независимо по-специално от социалния произход, общественото положение или други характеристики. Всички са равни пред закона.
- 2 С член 48 от Конституцията се гарантира правото на собственост, а в член 51 се посочва, че всеки е длъжен да участва в поемането на публичните разходи според материалните си възможности и че данъчната система се основава на принципите на равенство и справедливост.
- 3 Съгласно член 64 от Конституцията родителите са длъжни да отглеждат, издържат и образават децата, като имат правото и свободата самостоятелно да вземат решения за отглеждането на децата.

- 4 С член 141.c от Конституцията се уреждат определени въпроси, свързани с правото на Съюза, като принципите на еквивалентност, на предимство и на пряка приложимост на това право, а в член 141.d от нея се посочват правата на хърватските граждани като граждани на Съюза, по-специално правото на свободно движение и установяване на територията на всички държави членки, както и начина, по който се упражняват тези права.

Zakon o porezu na dohodak iz 2004. (Закон за данъка върху доходите от 2004 г.)

- 5 Глава I, озаглавена „Основни разпоредби“ от *Zakon o porezu na dohodak* (Закон за данъка върху доходите, *Narodne novine*, бр. 177/04, 73/08, 80/10, 114/11, 22/12, 144/12, 43/13, 120/13, 125/13 и 148/13.; наричан по-нататък „ZPD/04“) в редакцията, приложима към фактите в главното производство, е включена в раздел 4, озаглавен „Данъчна основа“, където се намира член 6, параграф 1, в който се предвижда, че облагаемата основа по данъка върху доходите на местното лице е равна на сбора от доходите от наеман труд, доходите от самостоятелни дейности по параграф 3 от този член, доходите от имущество и имуществени права, доходите от капитал, доходите от застраховки и другите доходи, които местното лице е получило в страната и чужбина (принцип на облагане на световния доход), минус данъчното облекчение по член 36 и/или член 54 от този закон.
- 6 Раздел 8 от тази глава, озаглавен „Приходи, за които не се заплаща данък върху дохода“, съдържа член 10, параграф 1, точки 12, 13, 14, 18 и 20, в които се предвижда, че данък върху дохода не се заплаща по-специално върху ученически и студентски стипендии при редовно обучение в средни училища, колежи, специализирани висши училища и университети, общо до определения размер; върху стипендиите на студентите при редовно обучение в колежи, специализирани висши училища и университети, както и на следващите следдипломно и следдокторско обучение, за които са планирани средства в държавния бюджет на Хърватия, и върху стипендиите, които се изплащат или отпускат от бюджета на Съюза, уредени със специални международни споразумения, на студентите редовно обучение във висши учебни заведения; върху спортните стипендии, които по силата на специална правна уредба се изплащат на спортисти за тяхното спортно усъвършенстване, до определения размер; върху стипендиите на студенти, избрани на открити конкурси, на които могат да участват всички студенти при еднакви условия, при редовна форма на обучение във висши учебни заведения, които се изплащат или отпускат от сдружения, фондации, организации и други институции, регистрирани в Хърватия с възпитателнообразователни или научноизследователски цели, които работят по специални правила и са създадени с намерение да предоставят стипендии; както и върху приходите, които се изплащат от фондовете и програмите на Съюза като безвъзмездни средства чрез акредитирани субекти по правилата на Съюза в Хърватия за провеждане на мероприятия по мобилност в рамките на програмите и фондовете на Съюза с цел образование и професионално

усъвършенстване, в съответствие с финансовия регламент на Комисията, до определения размер.

- 7 Глава IV от ZPD/04, озаглавена „Данъчно облекчение или необлагаема част от доходите“, съдържа член 36, параграф 1, в който по-специално се предвижда, че общият размер на реализирания доход по член 5 от този закон на местното лице се намалява с основно данъчно облекчение в размер на 2 200,00 хърватски куни (HRK) за всеки месец от данъчния период, за който се определя данъкът. В параграф 2, точка 2 от същия член се предвижда по-специално, че за деца на издръжка местните лица могат да увеличат данъчното облекчение по посочения параграф 1 със сума в размер на 0,5 от основното данъчно облекчение за първо дете и 0,7 за второ. В параграф 3 от този член се предвижда по-специално, че през данъчния период, когато се определя авансовата вноска по данъка върху доходите от наеман труд по член 45 от същия закон, на местното лице се признават данъчните облекчения по параграфи 1 и 2 от този член. В параграф 4 от този член се предвижда по-специално, че за издръжани членове на непосредственото семейство и за деца на издръжка се считат физическите лица, чиито облагаеми приходи, приходи, върху които не се плаща данък, и други приходи, които по смисъла на този закон не се считат за доход, не надхвърлят на годишна база петкратния размер на основното данъчно облекчение по параграф 1 от този член. В параграф 5 от същия член се предвижда, че по изключение от предвиденото в параграф 4 при определяне на правото на данъчно облекчение за издръжани членове на непосредственото семейство и деца на издръжка не се вземат предвид приходите, предвидени в специални разпоредби, като социални подпомагания, детски добавки, помощи за новородени, тоест получени суми като еднократна материална помощ за новородено дете, и наследствени пенсии след смърт на родител. Накрая, съгласно параграф 7 от този член за деца по смисъла на параграф 2 от същия член се считат децата, които по-специално се издръжат от своите родители, и децата след завършване на редовното образование до първо започване на работа, ако са регистрирани в хърватската служба по заетостта.
- 8 Глава VII от ZPD/04, озаглавена „Специални предимства, освобождавания и насърчавания“, съдържа раздел 2, озаглавен „Предимства за подпомагани райони [...]“, където се намира член 54, в чийто параграф 1 по-специално се предвижда, че за местните лица, които живеят или пребивават на територията на единици на местно самоуправление, класифицирани като подпомагани райони със специални разпоредби, уреждащи регионалното развитие на Хърватия, чрез дерогация от член 36, параграф 1 от същия закон, основното данъчно облекчение се определя на 2 700,00 HRK месечно за данъкоплатците, които живеят или пребивават на територията на единиците на местно самоуправление, класифицирани в група II. В параграф 2 от този член по-специално се предвижда, че за местните лица данъчното облекчение за издръжани членове на непосредственото семейство и деца на издръжка се определя според основното данъчно облекчение по член 54,

параграф 1 с прилагане на фактора по член 36, параграф 2, точка 2, ако тези членове на непосредственото семейство и деца живеят или пребивават в подпомаганите райони по член 54, параграф 1.

Zakon o porezu na dohodak iz 2016. (Закон за данъка върху доходите от 2016 г.)

- 9 Член 14, озаглавен „Определяне на данъчното облекчение“, от *Zakon o porezu na dohodak* (Закон за данъка върху доходите, *Narodne novine*, бр. 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20 и 151/22, наричан по-нататък „ZPD/16“) предвижда в параграф 1, че основата на данъчно облекчение възлиза на 331,81 евро. В параграф 2 от същия член се посочва, че основното данъчно облекчение и частите от данъчното облекчение, по-специално за издържани членове на непосредственото семейство и деца на издръжка, се изчисляват с прилагане на заложените коефициенти и основи в параграф 1 от същия член. В параграф 4 от този член се предвижда, че местното лице може да увеличи основното данъчно облекчение по параграф 2 от този член с коефициент по-специално 0,7 за издържани членове на непосредственото семейство и първо дете на издръжка, а именно сума в размер на 232,27 евро, и 1,0 за второ дете на издръжка, а именно сума в размер на 331,81 евро. В параграф 8 от този член се предвижда, че данъчното облекчение на данъчнозадълженото лице се формира от основното данъчно облекчение, увеличено с дяловете и сумите на данъчното облекчение, на които данъчнозадълженото лице има право при условията, предвидени в ZPD/16.
- 10 В член 17 от ZPD/16, озаглавен „Условия за признаване на данъчно облекчение“, се предвижда, че за издържани членове на непосредственото семейство и дете на издръжка се считат физическите лица, чиито облагаеми приходи, приходи, върху които не се плаща данък, и други приходи, които по смисъла на ZPD/16 не се считат за доход, не надхвърлят на годишна база шесткратния размер на основното данъчно облекчение по член 14, параграф 3 от този закон. В параграф 2, точка 10 от същия член се предвижда, че чрез дерогация от член 17, параграф 1 при определянето на правото на данъчно облекчение за членове на издръжка не се вземат предвид приходите, предвидени в специални разпоредби, като социални подпомагания и по-специално стипендиите, наградите за отлични постижения на ученици и студенти, изплащани от бюджета, и безвъзмездните средства, които се изплащат от бюджета, фондовете и програмите на Европейския съюз и други международни фондове и програми, уреждани със специални разпоредби и международни споразумения, с цел обучение и професионално усъвършенстване.

Zakon o suzbijanju diskriminacije (Закон за борба с дискриминацията)

- 11 В член 1, озаглавен „Цел на закона“, от *Zakon o suzbijanju diskriminacije* (Закон за борба с дискриминацията, *Narodne novine*, бр. 85/08 и 112/12, наричан по-нататък „ZSD“) се предвижда, че с този закон се осигурява

защита и насърчаване на равенството, създават се предпоставки за създаване на равни възможности и се урежда защитата от дискриминация, основана по-специално на национален или социален произход, имуществено положение, образование, обществено положение, брачно или семейно положение, или възраст. За дискриминация се счита поставянето в неблагоприятно положение на което и да било лице и свързани с него лица чрез роднински или други връзки, по-специално поради посочените по-горе признаци.

- 12 В член 2 от ZSD, озаглавен „Пряка и непряка дискриминация“, се предвижда, от една страна, че пряка дискриминация е поведение, обусловено от някой от признаците по член 1, параграф 1 от ZSD, с което лице се поставя или е било поставено или може да бъде поставено в по-неблагоприятно положение спрямо друго лице в сходно положение, и, от друга страна, че непряка дискриминация е налице, когато привидно неутрална разпоредба, критерий или практика, поставя или може да постави лице в по-неблагоприятно положение поради признаците, посочени в член 1, параграф 1 от ZSD, спрямо друго лице в сходно положение, освен ако такава разпоредба, критерий или практика може да бъде обективно оправдана с легитимна цел, а средствата за нейното постигане са подходящи и необходими.
- 13 В член 8 от ZSD, озаглавен „Приложно поле“, се предвижда, че този закон се прилага за дейността на всички държавни органи, органи на единиците на местно и териториално (регионално) самоуправление, юридически лица, упражняващи публични правомощия, както и за дейността на всички юридически и физически лица, по-специално в сферата на образованието, науката и спорта.
- 14 Съгласно член 9 от ZSD, озаглавен „Забрана на дискриминацията и изключения от забраната на дискриминацията“, дискриминацията във всичките ѝ проявления е забранена, а по-изключение за дискриминация не се счита поставянето в по-неблагоприятно положение по-специално при прилагане на мерки в областта на социалната политика, насочени към лица или домакинства в тежко имуществено или социално положение при условие такива мерки да не водят до пряка или непряка дискриминация, основана на пол, сексуална ориентация, раса, цвят на кожата, етническа принадлежност, религиозни убеждения и увреждане.

Кратко представяне на фактите и главното производство

- 15 Жалбоподателката е гражданка на Хърватия, където се облага с данък върху доходите и допълнителен местен данък върху доходите. Тя е местно лице в хърватски подпомаган район от група II по силата на Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne и područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (Решение за класификация на единиците на местно и

териториално (регионално) самоуправление според степента на развитие, Narodne novine, бр. 158/13), поради което полза определи данъчни облекчения, предвидени в глава VII, раздел 2 от ZPD/04. Жалбоподателката е в брачен съюз и е майка на две деца на издръжка, а доходите ѝ се формират предимно от наеман труд. В предходните данъчни периоди до 2014 г. е ползвала право на увеличаване на основното данъчно облекчение за дете на издръжка, което към релевантния момент е било редовен студент по университетска програма в университета в У.

- 16 На 8 декември 2014 г. с университета в У. е сключен договор по програмата „Еразъм +“ за учебен престой за академичната 2014/2015 г. (наричан по-нататък „договорът „Еразъм +“), от чийто член 3.5 следва, че за детето на издръжка се отпуска подпомагане за студентска мобилност за пет месеца учебен престой по университетска програма в друга държава членка на Съюза, конкретно в Република Финландия, в размер на 2 300,00 евро, тоест 460,00 евро за 30 дни или „един месец мобилност във Финландия“. Преди заминаването на учебен престой във Финландия в края на 2014 г. университетът в У. изплаща със средства по програмата „Еразъм +“ на детето на издръжка аванс от това подпомагане в размер на 1 840,00 евро, който преизчислен по съответния курс безспорно надхвърля предвидения праг от 11 000,00 HRK.
- 17 След като жалбоподателката подава данъчна декларация по данъка върху доходите за 2014 г., е установена подлежаща на заплащане разлика в данъка върху доходите и допълнителния местен данък върху доходите, а не право на възстановяване на надвнесен данък върху доходите и допълнителен местен данък върху доходите, както тя очаква, само поради обстоятелството, че за периода от 1 януари до 31 декември 2014 г. съгласно член 36, параграфи 4 и 5 от ZPD/04 тя няма право на данъчно облекчение за издържан член на семейството, а именно за детето А. В., поради получаването през 2014 г. на постъпления, надхвърлящи 11 000,00 HRK.
- 18 От данъчния акт на Данъчната администрация при Министерство на финансите на Република Хърватия от 27 юли 2015 г. (наричан по-нататък „оспорваният данъчен акт“) следва, че през 2014 г. жалбоподателката е реализирала приходи от наеман труд в размер на 218 409,00 HRK и други доходи в размер на 3 674,59 HRK, така че общият ѝ облагаем годишен доход възлиза на 223 083,78 HRK, който се намалява с признатото право на годишно данъчно облекчение в размер на 48 600,00 HRK и съответно данъчната основа се определя на 174 483,78 HRK. Чрез начисляване на прогресивната данъчна ставка на данъка върху доходите от 12 %, 25 % и 40 % и допълнителния местен данък върху доходите със ставка 5 % установеното общо задължение по данъка върху доходите възлиза на 50 521,51 HRK, а по допълнителния местен данък върху доходите на 2 525,08 HRK. Тъй като още преди издаването на оспорвания данъчен акт при изплащането на облагаемите приходи за 2014 г. вече е бил удържан и внесен аванс за данък върху доходите и за допълнителен местен данък върху

доходите в размер общо на 48 487,25 HRK, с посочения акт жалбоподателката е задължена да заплати разликата от 4 560,34 HRK. Макар жалбоподателката да посочва, че има две деца, тоест двама издържани членове на семейството, от оспорвания данъчен акт е невъзможно да се установи по какъв начин данъчната администрация изчислява общия размер на годишното основно данъчно облекчение от 48 600,00 HRK.

- 19 Жалбоподателката обжалва оспорвания данъчен акт пред Samostalni sektor za drugostupanjski upravni postupak Ministarstva financija Republike Hrvatske (Самостоятелен сектор за второинстанционно административно производство към Министерство на финансите на Република Хърватия), който с решение от 17 юли 2019 г. отхвърля жалбата като неоснователна (наричано по-нататък „оспорваното второинстанционно решение“).
- 20 Жалбоподателката подава жалба срещу оспорваното второинстанционно решение, по която е образувано административно производство от Upravni sud u Osijeku (Административен съд Осиек, Хърватия), която я отхвърля като неоснователна с решение от 30 януари 2020 г. (наричано по-нататък „оспорваното първоинстанционно съдебно решение“).
- 21 Жалбоподателката подава жалба срещу оспорваното първоинстанционно съдебно решение до Visoki upravni sud Republike Hrvatske (Висш административен съд на Република Хърватия), който я отхвърля с решение от 20 януари 2021 г. (наричано по-нататък „оспорваното решение на Висшия административен съд“).
- 22 Срещу оспорваното решение на Висшия административен съд жалбоподателката подава конституционна жалба до запитващата юрисдикция — Ustavni sud Republike Hrvatske (Конституционен съд на Република Хърватия).

Основни доводи на страните в главното производство

- 23 В жалбата във второинстанционното административно производство жалбоподателката твърди, че е нарушен принципът на недопускане на дискриминация, гарантиран от правото на Съюза, Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи [(наричана по-нататък „Конвенцията“) и ZSD поради статута на детето като ползвател на мярката за студентска мобилност по програма „Еразъм +“.
- 24 Тя по същество посочва, че тълкуването, съгласно което губи правото на увеличаване на основното данъчно облекчение за дете на издръжка, е нелогично, тъй като подпомагането за студентска мобилност по програмата „Еразъм +“, представляващо целеви и безвъзмездни средства по програма на Съюза, е трябвало да се квалифицира като социално подпомагане, което се изплаща по силата на специална уредба по смисъла на член 36, параграф 5 от ZPD/04 и което съгласно тази разпоредба не трябва да се взема предвид

при определянето на правото на данъчно облекчение. Тя обяснява, че размерът на тези средства се определя по критерии на Комисията, така че разходите за студентска мобилност се субсидират само частично според равнището на икономическото и социалното развитие на приемащата държава членка. Тя посочва, че това подпомагане не съставлява нито облагаем приход на детето, нито приход, който би освободил жалбоподателката от задължението за издръжка или значително би облекчил това задължение, тъй като само за студентското общежитие във Финландия плащала по 390,00 евро месечно, така че от подпомагането за студентска мобилност в края на месеца на детето са оставали само 70,00 евро, а било общоизвестно, че разходите за храна, транспорт и други разходи за живот са много по-големи във Финландия, отколкото ако детето учело в Хърватия. Поради това тя твърди, че само поради използването на мярката за насърчаване на студентската мобилност вътре в Съюза се оказва поставена в по-неблагоприятно положение, и по-специално, че се намира в по-неблагоприятно положение спрямо данъкоплатец, който е местно лице в Хърватия и чийто деца в рамките на програмата „Еразъм +“ са получили подпомагане за следване в други държави членки на Съюза като например България или Унгария, за които полагащото се подпомагане за студентска мобилност възлиза на 360,00 евро месечно и съответно изплатеният аванс от 80 % от подпомагането се оказва под въпросните 11 000,00 HRK, поради което родителите на тези студенти, за разлика от жалбоподателката, нямало да изгубят правото на увеличаване на основното данъчно облекчение за дете на издръжка.

- 25 Предвид непропорционалността на материалната тежест, която жалбоподателката понася поради такава данъчна мярка, тя посочва, че посоченото данъчно третиране на подпомагането за студентска мобилност води до това, че освен разликата в дължимия данък от 4 560,34 HRK, която трябва да заплати, тя губи и правото на възстановяване на надвнесенния данък, с което се е ползвала като местно лице в хърватски подпомаган район от група II, в размер на 4 500,00 HRK, поради което общата вреда, която ѝ е нанесена с оспорваната данъчна мярка, надхвърля 9 000,00 HRK, отделно от другите разходи, които е направила във връзка със следването на детето във Финландия.
- 26 Във второинстанционното административно производство Министерство на финансите твърди, че не може да се говори за поставяне в по-неблагоприятно положение на родителя на дете, което получава „стипендия“, тъй като изплащането на средства по програмата „Еразъм +“ не е посочено сред приходите, които не се вземат предвид при определянето на [статута] на издръжания член [на семейството] съгласно член 36, параграф 5 от ZPD/04.
- 27 В административния спор жалбоподателката освен това твърди, че през 2018 г. законодателят изменя спорния член 36, параграф 5 от ZPD/04, а в член 17, параграф 2 от ZPD/16 предвижда, че при определянето на правото на

увеличаване на основното данъчно облекчение за членове на семейството за издръжка не се вземат предвид стипендиите и безвъзмездните средства, които се изплащат от бюджета, фондовете и програмите на Съюза с цел обучение. Тя се позовава и на съображение 40 от Регламент № 1288/2013, където се съдържа препоръка за освобождаване от облагане и „социални плащания“ на безвъзмездните средства и финансовите подпомагания, които се изплащат по програма „Еразъм +“. Тя твърди също, че е налице неизпълнение на задължението по член 141.с Конституцията.

- 28 В административния спор Министерство на финансите посочва, че счита жалбата за неоснователна поради причините, изложени в оспорваното второинстанционно решение.
- 29 С оспорваното първоинстанционно съдебно решение Upravni sud u Osijeku (Административен съд Осиек) отхвърля жалбата, тъй като квалифицира подпомагането за студентска мобилност по програма „Еразъм +“ като „стипендия“ и посочва, че стипендиите не са посочени в член 36, параграф 5 от ZPD/04 като приходи, които не се вземат предвид при определяне на правото на увеличаване на основното данъчно облекчение за дете на издръжка. Що се отнася до твърдението за извършена дискриминация, след като анализира разпоредбите на членове 2 и 9 от ZSD този съд установява, че предвиденият праг по член 36, параграф 4 от ZPD/04 (от 11 000,00 HRK) представлява мярка в областта на социалната политика, която не е дискриминационна, тъй като има легитимна цел, а средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими. Що се отнася до твърденията за последващи промени в закона в частта относно данъчното третиране на родители на деца, получаващи такова подпомагане, той отговаря, че тази разпоредба не е била в сила към момента на издаване на оспорвания данъчен акт, а относно съображение 40 от Регламент № 1288/2013 посочва, че то няма правнообвързващо действие.
- 30 В жалбата срещу оспорваното първоинстанционно съдебно решение жалбоподателката прави същите твърдения като на предишните етапи от производството, изтъквайки по-специално, че в това решение не е извършена проверка за наличие на дискриминация според обстоятелствата в конкретния случай и не е установена легитимната цел на данъчната мярка.
- 31 Висшият административен съд отхвърля жалбата, възпроизвеждайки по същество доводите от оспорваното първоинстанционно съдебно решение по тълкуването на член 36, параграфи 4 и 5 от ZPD/04, като в допълнение посочва, що се отнася до твърдението за нарушаване на забраната за дискриминация, че жалбоподателката не е посочила в хода на спора конкретен дискриминационен признак, предвиден в ZSD; що се отнася до прякото прилагане на правото на Съюза, че от съображение 40 от Регламент № 1288/2013 не произтичат никакви задължения за законодателя от гледна точка на данъчното третиране на подпомагането за студентска мобилност по програма „Еразъм +“, и, накрая, че в случая на жалбоподателката не е

приложима директивата на Съюза, с която се уреждат правата на студентите, които с цел обучение пребивават в Съюза, идвайки от трети страни.

- 32 Срещу оспорваното второинстанционно съдебно решение жалбоподателката подава конституционна жалба до Ustavni sud (Конституционен съд), в която твърди, че с оспорваните индивидуални актове се нарушава правото ѝ на справедлив съдебен процес, гарантирано с член 29, параграф 1 от Конституцията и член 6, параграф 1 от Конвенцията и правото мирно да се ползва от своята собственост, гарантирано в член 48, параграф 1 от Конституцията и член 1 от Протокол 1 към Конвенцията, във връзка с конституционната гаранция за равенство пред закона (забрана на дискриминацията) по член 14 от Конституцията и член 14 от Конвенцията, и конституционна гаранция за законосъобразност на индивидуалните актове на органите на държавната администрация по член 19, параграф 1 от Конституцията.
- 33 Жалбоподателката освен това твърди, че е извършено погрешно или нелогично прилагане на член 36, параграфи 1 и 4 от ZPD/04, съгласно което тя губи правото на увеличаване на основното данъчно облекчение за дете на издръжка, защото му е изплатено подпомагане за студентска мобилност по програмата „Еразъм +“, което надхвърля предвидения праг. Според жалбоподателката в нейния случай съдилищата е трябвало да приложат разпоредбата на член 36, параграф 5 от ZPD/04, за която съдилищата са посочили определени причини защо не считат, че е приложима в нейния случай, приемайки че „стипендиите“ не се намират в категориите приходи, които са предвидени в член 36, параграф 5 от ZPD/04 и не трябва да се вземат предвид при изчисляването на прага по член 36, параграфи 1 и 4 от ZPD/04.

Кратко изложение на мотивите за преюдициалното запитване

- 34 Тъй като не съществува релевантна практика на Съда на ЕС (по смисъла на критериите CILFIT) в контекста на твърдението за нарушаване на забраната на дискриминацията или за непропорционалност на данъчните мерки във връзка със студентската мобилност, по-специално не и в контекста на правото на мобилност на студентите, които използват предимствата по програмата „Еразъм +“ навсякъде в Съюза, Ustavni sud (Конституционен съд) не може да определи дали правото на Съюза — и конкретно кои негови разпоредби — е приложимо в случая на жалбоподателката. Поради това Ustavni sud (Конституционен съд), който в своята практика вече е установявал нарушение на член 141.с от Конституцията след пропуск на съдилищата да приложат релевантните разпоредби от правото на Съюза, произнасяйки се по конституционните или законовите права на жалбоподател, не може без да отправи преюдициално запитване до Съда на ЕС да се произнесе нито по твърдението за нарушение на член 141.с от Конституцията, нито по твърдяното нарушение на член 48, параграф 1 от

Конституцията и член 1 от Протокол 1 към Конвенцията (самостоятелно или заедно с член 14 от Конституцията и член 14 от Конвенцията).

А) СПОРНИТЕ ВЪПРОСИ ЗА ПРИЛАГАНЕТО НА ЧЛЕНОВЕ 18, 20 и 21 ДФЕС

1. Прилагат ли се членове 18, 20 и 21 ДФЕС и свързаното с тях вторично право на Съюза в случая на жалбоподателката?

35 В конкретния случай детето на жалбоподателката недвусмислено е упражнило субективните права, които са му пряко предоставени от правото на Съюза, а именно:

- правото въз основа на националните мерки, с които се прилага Регламент № 1288/2013, да осъществи студентска мобилност чрез пребиваване с цел обучение във Финландия и да получи подпомагане чрез средства по програмата „Еразъм +“ в размер, който е определен с договора „Еразъм +“ съгласно критерии на националната изпълнителна агенция, утвърдени преди това от Комисията в съответствие с член 18, параграф 7 от посочения регламент,
- но и правото на гражданин на Съюза на свободно движение и пребиваване в друга държава членка с цел обучение по член 20, параграф 2, буква а) и член 21, параграф 1 ДФЕС и член 7, параграф 1, буква в) от Директива 2004/38.

36 По дела С-523/11, С-585/11, С-275/12 и С-359/13 Съдът на ЕС приема, че учениците и студентите, в контекста на въведените с националното право пречки за упражняване на правото на достъп до образование в друга държава членка, могат да се позовават на членове 20 и 21 ДФЕС и спрямо държавата, на която са граждани и в която е тяхното декларирано местожителство или обичайно пребиваване. Освен това по дело С-75/11, което се отнася до възможността студенти да си възстановят разходите за транспорт в Австрия, се приема, че студентите могат да се позовават на предвидената в член 18 ДФЕС забрана на дискриминацията при упражняването на правата, гарантирани с член 21 ДФЕС (вж. решение от 4 октомври 2012 г., Комисия/Австрия, С-75/11, EU:C:2012:605, т. 36—41).

37 От друга страна, жалбоподателката, според която съдилищата не са изпълнили конституционното си задължение по член 141.с от Конституцията да приложат пряко правото на Съюза и да защитят черпените от него субективни права, не е упражнила лично посочените основни свободи на студентите, нито пък оспорваната данъчна мярка, чрез която ѝ е определено подлежащо на заплащане данъчно задължение, е приета „в изпълнение“ на разпоредба от правото на Съюза — например Регламент № 1288/2013. Тя също така не попада в приложното поле на Директива 2004/38 съгласно член 2, параграф 2 и член 3, параграф 1 от тази директива, тъй като не е член на семейството, придружаващ студент по време на неговото

образование в друга държава членка (решение от 5 май 2011 г., McCarthy, C-434/09, EU:C:2011:277, т. 30—43).

- 38 Жалбоподателката впрочем и не твърди друго. Тя се счита за „наказана“ поради това, че нейното дете е упражнило правото на студентска мобилност, предоставено му с Договора „Еразъм +“, с който се прилага Регламент № 1288/2013, тоест основната свобода на движение и пребиваване в друга държава членка с цел обучение на основание член 20, параграф 2, буква а), член 21, параграф 1 ДФЕС и член 7, параграф 1, буква в) Директива 2004/38, поради което по смисъла на член 18 ДФЕС се счита за дискриминирана поради посочения статут, който правото на Съюза предоставя на нейното дете.
- 39 Ето защо е спорно дали жалбоподателката може да се позове пряко на посочените разпоредби от правото на Съюза, а и е възможно обстоятелствата по случая да сочат, че е налице напълно вътрешен случай, който не попада в приложното поле на ДФЕС.
- 40 Изглежда обаче, че в положение като разглежданото посоченото тълкуване може да доведе до явно нелогичен резултат, тъй като би могло да остави извън обсега (да заобиколи) компетентността на Съда на ЕС по отношение на редица национални мерки, което е възможно да съставляват пречки за упражняване на гарантираните с ДФЕС основни свободи, или да възпрепятства прилагането на разпоредби от правото на Съюза само защото спорната пречка е уредена в националния закон по такъв начин, че формално не засяга пряко лицето, което може да се позове на прякото действие на разпоредбите от първичното и вторичното право на Съюза, а член на неговото семейство, към чието правно положение са отнесени фактическите и правни последици от упражняването на субективните права, гарантирани с правото на Съюза (заключение от 27 януари 2005 г., Schempp, C-403/03, EU:C:2005:62, т. 15).
- 41 Посоченото се онагледява най-добре именно в случая на жалбоподателката, тъй като ако чрез конкретна данъчна мярка детето ѝ на издръжка се задължаваше да плати данък върху подпомагането за студентска мобилност по програма „Еразъм +“ или ако бе изгубило правото си на някакво данъчно облекчение поради получаването на това подпомагане, такъв студент щеше да може да се позове в данъчното производство в административния спор на директния ефект на член 20, параграф 2, буква а) и член 21, параграф 1 ДФЕС. Когато обаче такава мярка не засяга пряко студента, а неговия родител, който е длъжен да го издържа и да понася разходите за учебния престой на студента в друга държава членка, този родител не би могъл да се позове на директния ефект на посочените разпоредби, тъй като правата и свободите, гарантирани с тези членове не се отнасят лично за него (не ги е упражнил лично и не са му предоставени в лично качество от правото на Съюза).

- 42 По-нататък, тъй като в този случай студентът не е страна в данъчното производство (от него не се иска да заплати данъчно задължение), той не разполага с процесуална легитимация, за да подаде жалба до административния съд, който тогава би могъл, използвайки механизма по член 267 ДФЕС, да поиска от Съда на ЕС да му даде полезен отговор на въпроса дали спорната данъчна разпоредба съставлява пречка пред упражняването на свободата на движение в противоречие с членове 20 и 21 ДФЕС.
- 43 Данъчното третиране на жалбоподателката несъмнено е обвързано с данъчното третиране на детето ѝ на издръжка и с подпомагането за студентска мобилност по програмата „Еразъм +“. Съгласно член 10, точка 20 от ZPD/04 безвъзмездните средства по програма на Съюза за насърчване на мобилността са необлагаеми приходи на студента и тяхното изплащане не води до възникване на данъчно задължение за студента. След като обаче тези необлагаеми приходи на студента не са обхванати от изричното законово изключение по член 36, параграф 5 от ZPD/04, по силата на член 36, параграфи 1 и 4 от ZPD/04 те се вземат предвид при определянето на правата на родителя на увеличаване на основното данъчно облекчение за студент на издръжка и водят до загуба на това право, ако надхвърлят определената фиксирана граница (в случая 11 000,00 HRK).
- 44 Правото на финансово подпомагане за студентска мобилност, придобито чрез мярката за изпълнение по програма „Еразъм +“, няма самостоятелен характер спрямо правото на студента на мобилност и упражняване на основната свобода на движение с цел обучение, тъй като в членове 3. 11 и 9 от договора „Еразъм +“ и в документите на университета по преписката се предвижда задължение за връщане на подпомагането, ако студентът се откаже от мобилността (вж. в този смисъл заключение от 26 януари 2016 г., Комисия/Нидерландия, C-233/14, EU:C:2016:50, т. 14).
- 45 Следователно в националния закон, на който се основава оспорваната данъчна мярка, вече се установява пряка връзка с произхода на безвъзмездните средства по програмата на Съюза и целите на ДФЕС като например студентската мобилност (член 165, параграф 2, втора алинея [ДФЕС]), а целта на изплащаното подпомагане за мобилност по програма „Еразъм +“ е била да възникне трансгранично положение чрез заминаването на студент на учебен престой в друга държава членка на Съюза, поради което подпомагането фактически и правно се оказва неотделимо от правото му като гражданин на Съюза на свободно движение с цел обучение и съответно не може да подлежи на ограничаване на основните свободи (заключение от 27 януари 2005 г., Schempp, C-403/03, EU:C:2005:62, т. 18 и 20).
- 46 Изводът, че жалбоподателката може да се позове на членове 20 и 21 ДФЕС се подкрепя от изтъкнатото от нея оплакване на основание член 18 ДФЕС. След като Съдът на ЕС вече е признал право на студентите в контекста на

правата, гарантирани с членове 20 и 21 ДФЕС и Директива 2004/38, да се позовават на дискриминация при упражняването тях на правата на основание член 18 ДФЕС (решение от 4 октомври 2012 г., Комисия/Австрия, C-75/11, EU:C:2012:605) и предвид концепцията за „сдискриминиране“ („discrimination by association“), призната в практиката на Съда на ЕС (заключение от 12 март 2015 г. и решение на голям състав от 16 юли 2015 г., ЧЕЗ Разпределение България, C-83/14, EU:C:2015:480), изглежда че жалбоподателката може пряко да се позове на член 18 ДФЕС, който се прилага винаги, когато делото попада в приложното поле на ДФЕС *ratione materiae*, твърдейки че посредством данъчната мярка е поставена в по-неблагоприятно положение поради специалния статут на нейното дете по правото на Съюза, тоест поради упражняването на правата, които са му били пряко признати с националните актове за прилагане на Регламент № 1288/2013 и с член 20, параграф 2, буква а) ДФЕС, член 21, параграф 1 ДФЕС и член 7, параграф 1, буква в) от Директива 2004/38.

- 47 След дело C- 75/11 Съдът на ЕС обаче леко променя подхода си в решение от 2 юни 2016 г., Комисия/Нидерландия, C-233/14, EU:C:2016:396, точки 88—94, което се отнася за донякъде сходен въпрос, свързан с правото на „мобилните“ студенти на покриване на разходите за транспорт, посочвайки че тези разходи в широк смисъл представляват „стипендии“, по отношение на които прилагането на принципа на равенство е изключено по силата на член 24, параграф 2 от Директива 2004/38.
- 48 След като обаче целта на член 24, параграф 2 от Директива 2004/38 е държавите членки да се освободят от задължението да признават на чуждестранни студенти правото на социално подпомагане или стипендии при еднакви условия като за своите граждани, като така се допълва условието по член 7, параграф 1, буква в) от нея студентът да разполага с достатъчно средства по време на пребиваването, за да не се превърне в тежест за социалната система на приемащата държава членка, не изглежда член 24, параграф 2 от нея да се отнася за подпомагането за студентска мобилност по програмата „Еразъм +“, което се изплаща от бюджета на Съюза и чиято цел всъщност е да се премахнат ограниченията пред студентска мобилност, които създава посочената директива, чрез изплащането на определени средства по програмата „Еразъм +“ на студентите преди да започне пребиваването в другата държава членка и косвеното облекчаване на нейната социална система.
- 49 В Регламент № 1288/2013 понятието „стипендия“ дори не се използва. В член 27, параграф 12 от него се говори за парични средства „[с цел подпомагане] под формата на безвъзмездни средства“. Държавите членки имат много ограничени правомощия при подпомагането по програма „Еразъм +“, тъй като то се изплаща със средства, които Комисия предоставя на националната агенция за управление, и последната при управлението на тези средства е обвързана със задължителните правила на Комисията, що се отнася до размера на месечното подпомагане или задължението за връщане.

Следователно подпомагането не се урежда с националното право, а пряко с посочения регламент и правилата на Комисията, които са задължителни за националните агенции.

- 50 Предвид гореизложеното изглежда, че членове 20 и 21 ДФЕС, самостоятелно или заедно с член 18 ДФЕС, биха могли да се приложат в случая на жалбоподателката.

2. Съществува ли пречка пред свободата на движение (студентска мобилност) по смисъла на членове 20 и 21 ДФЕС?

- 51 Според Съда на ЕС, макар прякото данъчно облагане да е от компетентността на държавите членки, те трябва да упражняват правомощията си в тази област като спазват правото на Съюза. Тази им компетентност не допуска прилагането на мерки, противоречащи на гарантираните с ДФЕС свободи на движение, включително данъчни мерки, които възпират частноправните субекти да упражняват гарантираните с ДФЕС основни свободи (решения от 24 октомври 2019 г., *État belge*, C-35/19, EU:C:2019:894, т. 31 и 34, и от 1 декември 2011 г., *Комисия/Унгария*, C-253/09, EU:C:2011:795, т. 42). Те могат да се окажат пречка пред свободата на движение, дори привидно да са формулирани неутрално, независимо от гражданството на лицето (решение от 9 ноември 2006 г., *Turpeinen*, C-520/04, EU:C:2006:703, т. 15).
- 52 Съдът на ЕС вече е приел, че национални данъчни разпоредби, с които се отказва правото на данъчно облекчение на гражданин на Съюза, защото се е възползвал от някои от свободите на движение, представляват мерки, ограничаващи свободата на движение по член 21 ДФЕС (решение от 26 май 2016 г., *Kohll и Kohll-Schlesser*, C-300/15, EU:C:2016:361, т. 44).
- 53 В контекста на студентската мобилност се приема, че след като държава членка предвижда система за предоставяне на финансови помощи за обучение, която позволява на учащите да се ползват от такива помощи, когато следват курс на обучение в друга държава членка, първата държава членка трябва да следи правилата за предоставянето на тези помощи да не водят до неоправдано ограничение на предвиденото в член 21 ДФЕС право на движение и пребиваване на територията на държавите членки (решение от 18 юли 2013 г., *Prinz и Seeberger*, C-523/11 и C-585/11, EU:C:2013:524, т. 30 и от 24 октомври 2013 г., *Elrick*, C-275/12, EU:C:2013:684, т. 25), и не може чрез разпоредби, с които се налагат допълнителни затруднения или разходи във връзка с напускането на държавата по произход, да се обезкуражават гражданите да я напускат с цел обучение в друга държава членка (решение от 23 октомври 2007 г., *Morgan и Bucher*, C-11/06 и C-12/06, EU:C:2007:626, т. 30). Тези констатации почиват на факта, че мобилността в образованието и усъвършенстването съставлява интегрална част от свободата на движение на лицата и една от главните цели в дейността на

Съюза по член 165, параграф 2, втора алинея ДФЕС (решение от 14 юни 2012 г., Комисия/Нидерландия, C-542/09, EU:C:2012:346, т. 71).

- 54 В случая детето на жалбоподателката не е било възпряно да се възползва от мерките за мобилност по програма „Еразъм +“ и да упражни правата по членове 20 и 21 ДФЕС, очевидно защото нито жалбоподателката, която го издържа в съответствие с член 64 от Конституцията и член 290, параграф 1 от приложимия Закон за семейството, нито студентът са могли да предвидят спорното данъчно облагане преди заминаването за пребиваване с цел обучение във Финландия.
- 55 Изглежда обаче, че предвид практиката на Съда на ЕС това обстоятелство може да се окаже ирелевантно при определянето дали съществува пречка пред свободата на движение и пребиваване в друга държава членка съгласно членове 20 и 21 ДФЕС. Така в решение от 26 февруари 2015 г., *Martens* (C-359/13, EU:C:2015:118, т. 26 и 32), Съдът на ЕС посочва, че „е ирелевантно, че е изтекло известно време от момента, в който жалбоподателката [...] е упражнила правата си на свободно движение“. В случая, разглеждан по посоченото дело, също е имало изтичане на време между упражняването на свободата на движение и въвеждането на пречка пред тази свобода поради самото ѝ упражняване.
- 3. Налице ли е неравно (по-неблагоприятно) третиране в сходни положения — възможни начини за прилагане на принципа на равенство (забрана на дискриминацията) в конкретния случай?*
- 56 Що се отнася до условието данъчнозадълженото лице да се окаже поставено в по-неблагоприятно положение поради упражняването на свободите, гарантирани с членове 20 и 21 ДФЕС, е трудно да се намери сравнима (референтна) група, с която да се сравни положението на жалбоподателката.
- 57 Жалбоподателката твърди, първо, че е дискриминирана спрямо „другите лица, полагащи наеман труд“, а след това, че е дискриминирана спрямо данъкоплатците в Хърватия, чиито деца на издръжка следват по програма „Еразъм +“ в т. нар. трета група държави, в които усредненият размер на издръжката за живот е по-нисък, както са определени от Комисия, тъй като в този случай не би изгубила правото на спорното данъчно облекчение, защото авансът за подпомагане на студентската мобилност не би надхвърлил прага по член 36, параграфи 1 и 4 от ZPD/04.
- 58 Изглежда, че с такива данъчни разпоредби държавите членки могат да насърчават студентската мобилността само към участващите в програмата „Еразъм +“ държави, в които усредненият размер на издръжката за живот е по-нисък, тоест при които данъчното третиране (общите разходи за учебен престой) е по-благоприятно. При студентите, чиито разходи за образование се поемат от издържащите ги родители, такава данъчна разпоредба не само би могла да ограничи правото им да напуснат държавата си на пребиваване с

цел обучение, но и вътре в Съюза да сведе студентската мобилността само до някои държави членки. Това може да се окаже в противоречие с изискването за неутралност на мерките по програма „Еразъм +“ по отношение на различните образователни системи на държавите членки, както се посочва в член 18, параграф 7 от Регламент № 1288/2013.

- 59 Не изглежда обаче жалбоподателката да се намира в сходно положение с данъчнозадължените лица, облагани с данък върху доходите в Хърватия, чиито деца са следвали в участващи в програмата държави, в които усредненият размер на издръжката за живот е по-нисък, поне не по твърдения от нея начин.
- 60 Тоест, ако се приеме тезата, че за оценяването на нарушението на принципа на недопускане на дискриминация жалбоподателката трябва да се сравни с данъчнозадължени местни лица, чиито деца следват в участваща в програмата „Еразъм +“ държава, в която усредненият размер на издръжката за живот е по-нисък, би се оказал пренебрегнат съществен елемент от по-неблагоприятното третиране на жалбоподателката, на който тя изрично се позовава, а именно че нейното дете е следвало във Финландия, където издръжката за живот е по-голяма отколкото в Хърватия, където жалбоподателката получава доход, служещ за издържане на детето. Второ, твърдението относно изключването от прага по член 36, параграфи 1 и 4 от ZPD/04 не би било точно, ако само второстепенните обстоятелства по случая бяха малко по-различни (например, ако авансът и остатъкът по подпомагането, макар и на части, бяха изплатени в една и съща данъчна година). Ето защо такава отправна точка би се отнасяла за второстепенни аспекти на случая, които не са свързани със същността на изложените оплаквания, и не би обхванала обективни елементи, които лесно могат да се определят (консултативно становище на ЕСПЧ, §§ 68 и 69; заключение от 26 януари 2016 г., Комисия/Нидерландия, C-233/14, EU:C:2016:50, т. 105).
- 61 По-нататък, трябва да се приеме изводът на съдилищата, че жалбоподателката не може да се сравнява с родителя на дете, получаващо социално подпомагане по смисъла на член 36, параграф 5 от ZPD/04, поради което такова данъчнозадълженото лице не губи правото си на увеличаване на основното данъчно облекчение за дете на издръжка. В контекста на националното право социалните подпомагания се изплащат на частноправни субекти от социални групи, които са уязвими, например поради материално положение или инвалидност. Подпомагането за мобилност по програма „Еразъм +“, от което се е възползвало детето на жалбоподателката, е достъпно за всички студенти независимо от тяхното материално положение или материалното положение на техните родители.
- 62 Освен това е факт, че изплащането на който и да било от необлагаемите приходи по член 10 от ZPD/04, ако те надхвърлят прага по член 36, параграфи 1 и 4 от ZPD/04, води до загуба на правото на увеличаване на основното данъчно облекчение за издържан член на семейството. Това може

да показва, че на практика не съществува неравно третиране в сходни положения, базиращо се на права, които произтичат от правото на Съюза, тъй като данъчното третиране на подпомагането за студентска мобилност по програма „Еразъм +“ в този смисъл е същото като за който и да било друг приход на издържания член на семейството.

- 63 В това отношение обаче възникват съмнения, тъй като, както посочва жалбоподателката, никой от необлагаемите приходи по член 10 от ZPD/04 няма за предвидена цел насърчаването на студентската мобилност в Съюза като една от основните цели в дейността на Съюза по член 165, параграф 2, втора алинея ДФЕС, нито пък представлява мярка за прилагане на Регламент № 1288/2013, чиято основна цел е да възникне трансгранично положение и да стане възможно упражняването на правото на свободно движение с цел обучение в съответствие с член 20, параграф 2, буква а) и член 21, параграф 1 ДФЕС и член 7, параграф 1, буква в) от Директива 2004/38.
- 64 Именно поради това националните стипендии или другите форми на финансиране на студентите и учениците, които се отпускат независимо от това къде ще следва студентът и с различни цели, както и другите безвъзмездни (или възмездни) средства, отпускани от бюджета на Съюза, които се харчат в държавата членка на крайния потребител и не са предназначени за упражняване на гарантираните с ДФЕС основни свободи на движение на гражданите на Съюза, се различават от подпомагането за студентска мобилност по програма „Еразъм +“.
- 65 Ето защо изглежда, че жалбоподателката не се намира в сходно положение с което и да било лице, облагано с данък върху доходите в Хърватия, а наистина се намира в различно положение спрямо всички останали.
- 66 Изглежда тук проверката за дискриминация не се отнася за това дали е нарушено правото на жалбоподателката да бъде третирана еднаква като другите частноправни субекти в сходно положение, а дали е изпълнено изискването държавата да третира различно лицата, които се намират в значително по-различно положение.
- 67 С други думи, основният въпрос, на който проверката за дискриминация трябва да отговори в случая, е дали поради специфичния статут на издържаното от жалбоподателката дете, предоставен от правото на Съюза, данъчната уредба трябва да я третира различно спрямо лицата, които се облагат с данък върху доходите в Хърватия и чиито деца на издръжка не са упражнили правото на студентска мобилност вътре в Съюза.
- 68 За да се прецени дали жалбоподателката е поставено в по-неблагоприятно положение спрямо посочената група, трябва да се разгледат нейните твърдения относно посоката на мобилността от Хърватия към Финландия, класирана от Комисия в първата група държави, участващи в програма „Еразъм +“, в които усредненият размер на издръжката за живот е по-висок.

Съгласно насоките на Комисията по програма „Еразъм +“ от 2014 г., 2015 г. и 2017 г. по време на мобилността на детето на жалбоподателката във Финландия Хърватия е била класирана в групата участващи в програмата държави, в които усредненият размер на издръжката за живот е среден, но през 2017 г. Европейската комисия я класира в групата участващи в програмата държави, в които усредненият размер на издръжката за живот е по-нисък.

- 69) Макар да може да изглежда, че жалбоподателката се оплаква от по-неблагоприятно третиране въз основа на фактически неравенства, *Ustavni sud* (Конституционен съд) отбелязва, че такова „фактическо неравенство“ е кодифицирано като правна норма в член 18, параграф 7 от Регламент № 1288/2013. Прилагайки тази разпоредба на основание член 36, параграф 3 от същия регламент, Комисията изработва формули, по които размерът на месечното подпомагане за студентска мобилност се определя според усреднената издръжка за живот и посоката на мобилността между държавите членки, класирани в три групи. Ако диапазоните между тези групи, вътре в които се определя размерът на подпомагането за детето на жалбоподателката, се сравнят с определените от Комисията диапазони за социално застрашените групи, реалните разходи за студентска мобилност очевидно не се покриват.
- 70) Поради това може би трябва да се подразбира, че родителите — като жалбоподателката — на студенти на издръжка, които осъществяват мобилност от държава членка, в която усредненият размер на издръжката за живот е по-нисък или среден, в държава членка, в която усредненият размер на издръжката за живот е по-висок, се намират в много по-неблагоприятно положение от гледна точка на разходите за издръжане на детето не само спрямо родителите, чиито деца не са се възползвали от мерките по програма „Еразъм +“ и са останали да следват в страната, поради което не са имали разходи във връзка с мобилността, но и спрямо родителите, чиито деца на издръжка са се възползвали от мерките по програма „Еразъм +“ вътре в същата група държави, определена за целите на програмата, със сравнима издръжка за живот, а именно спрямо онези, чиито деца са осъществили мобилност от държава, в която усредненият размер на издръжката за живот е по-висок или среден, към държава, в която усредненият размер на издръжката за живот е по-нисък.
- 71) Предвид гореизложеното изглежда, че привидно неутралните разпоредби на член 36, параграфи 1 и 4 от ZPD/04 поставят жалбоподателката в по-неблагоприятно положение спрямо данъкоплатците в Хърватия, чиито деца на издръжка са получили други необлагаеми приходи по член 10 от ZPD/04, надхвърлящи предвидения праг по член 36, параграфи 1 и 4 от ZPD/04, а не са използвали мерките по програма „Еразъм +“ за студентска мобилност към държавите членки, в които усредненият размер на издръжката за живот е по-висок, както са определени от Комисията съгласно член 18, параграф 7 от Регламент № 1288/2013.

4. *Може ли поставянето на жалбоподателката в по-неблагоприятно положение да се обоснове с някаква легитимна цел?*

- 72 Решенията на публичните органи, с които се налага заплащане на данък, представляват мерки за осъществяване на контрол върху ползването на собствеността, чиято легитимна цел е осигуряването на плащане на данъци (член 51, параграф 1 от Конституцията, член 1, параграф 2 от Протокол 1 към Конвенцията) и при подбора на мерки за постигане на тази цел държавата разполага с широко право на преценка.
- 73 С оспорвания данъчен акт не се въвежда мярка в областта на социалната политика, която да благоприятства жалбоподателката, а с нея ѝ се отказва правото на данъчно облекчение по член 36, параграф 2 от ZPD/04, гарантирано на всички издържащи деца данъчнозадължени лица, което отразява конституционния принцип на равенство и справедливост на данъчната система и преследва легитимната цел да се поправят социалните и материалните неравенства, що се отнася до средните приходи и разходи, между данъчнозадължените лица, които издържат деца, и онези, които нямат разходи за издържане на дете (решение от 14 юни 2012 г., Комисия/Нидерландия, C-542/09, EU:C:2012:346, т. 57).
- 74 Ето защо Ustavni sud (Конституционен съд) констатира, че приложените в случая разпоредби на член 36, параграфи 1 и 4 от ZPD/04 като цяло преследват легитимна цел, тъй като в съответствие с принципа на добро управление на ограничените обществени ресурси законодателят не признава право на увеличаване на основното данъчно облекчение за дете на издръжка на данъчнозадължените лица, чиито деца на издръжка през данъчната година реализират необлагаем доход в определен размер, който според законодателя дава възможност детето да допринесе за своята издръжка със собствени приходи и да намали разходите на родителите, за разлика от данъчнозадължените лица, чиито деца нямат никакви или имат незначителни приходи, поради което трябва да бъдат издържани само с приходите на родителите.

5. *Била ли е нужна оспорваната данъчна мярка за постигането на тази легитимна цел и дали е била оправдана (пропорционална) от гледна точка на правото на Съюза?*

- 75 Национални разпоредби, с които се ограничава свободната на движение с цел обучение по член 21 ДФЕС, затруднявайки постигането на целта за насърчаване на студентската мобилност по член 165, параграф 2, втора алинея ДФЕС, или гражданинът на Съюза „се наказва“, защото се е възползвал от тези свободи, могат да бъдат обосновани само ако почиват на обективни причини от общ интерес, които не зависят от гражданството на съответните лица, и ако са пропорционални на легитимната цел, чието постигане се цели с националното право, тоест трябва да бъдат подходящи

за постигането на легитимна цел и не трябва да надхвърлят онова, което е нужно за постигането ѝ.

- 76 По отношение на националните разпоредби, уреждащи данъчните облекчения в държавата по данъчна регистрация, се следва принципът, че именно държавата членка по пребиваване, като средище на личните и имуществените интереси на данъчнозадълженото лице, трябва да определи данъчните предимства, освобождавания или облекчения във връзка с неговото лично и семейно положение, тъй като тази държава може най-добре да прецени какви са личните му възможности да плаща данъци, като се вземат предвид всичките му доходи и неговото лично и семейно положение. Независимо от това обаче данъчните разпоредби, които съставляват ограничаване на свободата на движение, е възможно да бъдат обосновани единствено при същите условия за пропорционалност, каквито вече бяха отбелязани (решение от 15 юли 2021 г., *État belge* (Загуба на данъчни предимства в държавата членка по пребиваване), C-241/20, EU:C:2021:605, т. 25—27 и 33).
- 77 Вече е установено, че разпоредбите на член 36, параграфи 1 и 4 от ZPD/04 създават пречка пред използването на мерките за мобилност по програма „Еразъм +“, тоест да се напусне държавата по пребиваване поради установяване на пребиваването в друга държава членка с цел обучение, а жалбоподателката само поради това е лишена от данъчното облекчение за студент на издръжка и е задължена да плати данък, независимо че студентът е установил своето пребиваване с цел обучение в държава членка, която на основание член 18, параграф 7 от Регламент № 1288/2013 е класирана сред участващите в програмата държави, в които усредненият размер на издръжката за живот е по-висок. Следователно тези разпоредби не са данъчно неутрални от гледна точка на правото на студента на издръжка да вземе решение за напускане на държавата на пребиваване с цел обучение в друга държава членка, нито пък от гледна точка на свободния избор на държавата на пребиваване (приемащата държава) с цел обучение предвид посоката на мобилността (движението) на студента вътре в Съюза между различните определени от Комисията групи държави, участващи в програма „Еразъм +“. Поради това изглежда, че първото условие — а именно, да няма по-неблагоприятно третиране поради гражданството — не е изпълнено (решение от 23 октомври 2007 г., *Morgan и Bucher*, C-11/06 и C-12/06, EU:C:2007:626, т. 38 и 41).
- 78 Прилагането на член 36, параграфи 1 и 4 от ZPD/04 е подходящо за постигането на посочената по-горе легитимна цел, но е спорно дали е необходимо за постигането ѝ в конкретния случай.
- 79 Член 36, параграфи 1 и 4 от ZPD/04, където се предвижда праг, който необлагаемите приходи не трябва да надхвърлят, за да не загуби родителят правото си на данъчно облекчение за дете на издръжка, не прави възможна проверката на неговото лично и семейно положение. Нещо повече, той

изключва възможността този праг да се определя според вече признатото на жалбоподателката право на по-голямо основно данъчно облекчение по член 54 от ZPD/04, който се прилага за местните лица от подпомаганите райони в Хърватия от група II. Следователно той почива на фиксиран критерий, при който не се отчитат разликите между различните категории данъчнозадължени лица, тоест противоречи на легитимната цел, която се стреми да постигне член 36, параграф 2 от ZPD/04, в който правото на данъчно облекчение за дете на издръжка се признава с цел поправяне на социалните и материалните неравенства между данъчнозадължените лица.

- 80 Фиксираният праг по член 36, параграфи 1 и 4 от ZPD/04 също така прави невъзможно да се вземе предвид посоката на мобилността на студента на издръжка, тоест обстоятелството, че детето на жалбоподателката се възползва от мярка за мобилност в държава, участваща в програмата „Еразъм +“, в която усредненият размер на издръжката за живот е по-висок отколкото в Хърватия, където обичайно пребивава и следва.
- 81 Независимо, че подпомагането за студентска мобилност по програмата „Еразъм +“, определено по нейните правила, не може да покрие действителните разходи за учебен престой на хърватски студент във Финландия, данъчнозадължените лица в Хърватия, чиито деца са решили да се възползват от мерките за мобилност в държава, в която усредненият размер на издръжката за живот е по-висок, губят правото на данъчно облекчение за дете на издръжка, макар очевидно да е трябвало да поемат по-големи разходи за издръжка на детето, отколкото ако то бе останало да следва в Хърватия. Това може да показва, че наложената данъчна тежест е непропорционална.
- 82 Ето защо е неясно дали оспорваната данъчна мярка е била необходима за постигането на легитимната цел, поставена от националното право, това данъчно облекчение да не се признава на родителите, чиито деца на издръжка са имали собствени приходи, които са намалили разходите (облекчили задълженията) на родителите за издръжка на детето.
- 83 При претегляне на тази легитимна цел спрямо целта за насърчаване на студентската мобилност по член 165, параграф 2, втора алинея ДФЕС се забелязва, че въпреки специалната класификация на подпомагането за студентска мобилност по програмата „Еразъм +“ в член 10, точка 20 от ZPD/04 — където се отбелязва легитимната цел на мобилността с цел обучение в съответствие с член 165, параграф 2, втора алинея ДФЕС — в член 36, параграфи 1 и 4 от ZPD/04 не се дава възможност за различно третиране на тези подпомагания спрямо който и да било друг приход в контекста на данъчното облекчение за студент на издръжка.
- 84 От гледна точка на член 165, параграф 2, втора алинея ДФЕС съща така изглежда неясно дали тази данъчна мярка би била необходима, ако данъчните органи — преди да откажат спорното право на данъчно

облекчение за студент на издръжка, който се е възползвал от мярката за мобилност по програма „Еразъм +“ в държава, в която усредненият размер на издръжката за живот е по-висок — удържат авансова вноска за данък върху доходите както в предходните данъчни години, при условие жалбоподателката да упражни правото на увеличаване на основното данъчно облекчение за това дете все едно то следва в Хърватия, където разходите за следване и размерът на усреднената издръжка за живот са по-ниски отколкото във Финландия.

- 85 Твърденията на жалбоподателката за непропорционалност на оспорваната данъчна мярка изглежда се подкрепят от решенията на правителството и хърватския парламент в ZPD/16 подпомагането за студентска мобилност по програмата „Еразъм +“ да се изведе от прилагането на прага за приходите на детето на издръжка. Правителството обосновава това с пречките пред мобилността, които са засегнали особено сериозно студентите от социално уязвими групи, и с постигането на целта за по-добро използване на програмите за мобилност с цел обучение в Съюза.
- 86 В случая на жалбоподателката обаче е спорна невъзможността, както съдилищата правилно отбелязват, те да приложат ZPD/16 с обратна сила към нейното задължение за плащане на данъка върху доходите и допълнителния местен данък върху доходите за 2014 г.
- 87 В своята практика Ustavni sud (Конституционен съд) по конкретни специфични дела е приемал, че съдилищата могат и трябва да прилагат с обратна сила новия закон, ако прилагането спрямо жалбоподателя на по-благоприятния закон позволява да се избегне твърдяното нарушение на конституционните права и свободи, но това дело не е като тях.
- 88 Прилагането с обратна сила на нова данъчна разпоредба всъщност би подкопало основните принципи на националната данъчна система, които със сигурност са присъщи и на данъчните системи на другите държави членки, а именно: за определянето на данъчните задължения да се прилагат данъчните правила, които са били в сила към момента на настъпване на релевантните за данъчното облагане факти, и правилото, че данъчното задължение се определя, а данъчният дълг се изчислява, за данъчни периоди, съответстващи на една календарна година.
- 89 Макар да не е възможно правата на жалбоподателката, гарантирани с член 48, параграф 1 от Конституцията и член 1 от Протокол 1 към Конвенцията, да бъдат защитени чрез прилагане с обратна сила на данъчна разпоредба, такъв резултат — след като всички нейни твърдения за непропорционалност на оспорваната данъчна мярка при всички положения се основават на тълкуването, замисъла и целите на правото на Съюза — може да се постигне единствено чрез решение на Съда на ЕС по преюдициално запитване, въз основа на което националният съд ще се окаже длъжен да

остави без приложение разпоредбите на член 36, параграфи 1 и 4 от ZPD/04, на които се основава оспорваната данъчна мярка.

- 90 С оглед на гореизложеното *Ustavni sud* (Конституционен съд) отправя първия преюдициален въпрос, на който Съдът на ЕС може да даде полезен отговор по същността на твърденията на жалбоподателката за допуснати нарушения на член 14 и член 48, параграф 1 от Конституцията във връзка с прилагането на правото на Съюза.

Б) СПОРНИЯТ ВЪПРОС ЗА ВЪЗМОЖНОТО ПРИЛАГАНЕ НА РЕГЛАМЕНТ № 883/2004

- 91 Тъй като жалбоподателката не е съгласна със загубата на правото на данъчно облекчение за дете на издръжка, което е пребивавало в друга държава членка, нейният случай по принцип попада в обхвата *ratione materiae* на Регламент № 883/2004.
- 92 Решение от 16 юни 2022 г., Комисия/Австрия (Индексиране на семейни обезщетения) (C-328/20, EU:C:2022:468), същевременно се отнася за данъчно облекчение за дете на издръжка на работници мигранти, които работят в Австрия и чиито деца пребивават в други държави членки. Положението в разглеждания случай е обратното, тъй като детето на издръжка е упражнило свободата на движение и правото на пребиваване в друга държава членка, а жалбоподателката не е лице, упражняващо свободите на движение по членове 21 или 45 ДФЕС.
- 93 По-нататък, в решение от 13 октомври 2022 г., DN (Връщане на семейни обезщетения) (C-199/21, EU:C:2022:789, т. 33—38), което се отнася за данъчно облекчение за дете, следвало в друга държава членка, изглежда се застъпва виждането, че за целите на прилагането на член 67 от Регламент № 883/2004 не е от решаващо значение дали лицето, което се позовава на неговото прилагане преди това е упражнило свободата на движение, а само възможността правото на семейно обезщетение, ако не е упражнявано по-рано, да се признае по законодателството на държавата членка, която е компетентна за неговото изплащане. В разглеждания случай жалбоподателката е упражнявала това право в предходните данъчни периоди и то все още може да бъде признато за данъчната 2014 г., ако правото на Съюза изисква член 36, параграфи 1 и 4 от ZPD/04 да се остави без приложение.
- 94 Изглежда обаче също така, че упражняването на правото на семейно обезщетение, за което става въпрос в предходната точка от настоящото запитване, е зависело от получаването от лицето, което се позовава на прилагането на Регламент № 883/2004, на пенсия от две компетентни държави членки. В разглеждания случай, що се отнася до изплащането на подпомагането за студентска мобилност по програма „Еразъм +“, това подпомагане, макар да се харчи в държавата членка по учебния престой, се

изплаща пряко по правилата на Комисията единствено в страната по произход на студента на издръжка, където пребивава и родителят му. Собствените облагаеми приходи на жалбоподателката също се получават единствено в Хърватия.

- 95 Видно е обаче, че в член 2 от Регламент № 883/2004, където се урежда „персоналният обхват“ на последния, не се въвежда условие за пребиваване в друга държава членка, различна от държавата по произход, или за предходно упражняване на свободата на движение. Посочва се само, че той „се прилага към граждани на държава членка, [...] които са или са били подчинени на законодателството на една или повече държави членки, както и към членовете на техните семейства [...]“. При даването на определение на понятието „дейност като заето лице“ в член 1, буква а) от същия регламент отново не се въвежда условие, което да е свързано с мястото на извършване на дейността като заето лице, а само се посочва, че дейност като заето лице означава „всяка дейност или положение, което се приема за еквивалентно за целите на социално осигурителното законодателство на държавата членка, в която се осъществява такава дейност или съществува еквивалентно положение“.
- 96 Следователно жалбоподателката е лице, извършващо дейност като заето лице, по член 1, буква а) от Регламент № 883/2004, упражнявала е правото на данъчно облекчение за дете на издръжка, представляващо семейно обезщетение по смисъла на член 1, буква щ) от този регламент, спрямо нея е прилагано законодателството на поне една държава членка по смисъла на член 2 от посочения регламент и иска да ѝ се признае правото на данъчно облекчение за член на семейството, което е отказано поради изплащането на подпомагане за пребиваване в друга държава членка по смисъла на член 67 от същия регламент.
- 97 Ето защо е възможно тези разпоредби да са достатъчно отворени, така че случаят на жалбоподателката да се окаже в приложното поле на Регламент № 883/2004, а член 67 от него може да се тълкува в смисъл, че на жалбоподателката трябва да се признае право на данъчно облекчение и за дете, което се е възползвало от мерки за мобилност по програма „Еразъм +“ и е пребивавало в друга държава членка с цел обучение, все едно не се е възползвало от тях.
- 98 Ако такава тълкуване може да се приеме, то би неутрализирило цялата описана по-горе проверка за пропорционалност (и дискриминационни последици) на пречката пред свободата на движение на студенти по програма „Еразъм +“ на основание членове 18, 20 и 21 ДФЕС, тъй като би позволило „никой да не бъде наказан“, що се отнася до упражняването на правото на семейни обезщетения, „само защото той или член на семейството му се е възползвал от свободите на движение“, гарантирани с ДФЕС. По този начин приложното поле на Регламент № 883/2004 би се припокрило с това на ДФЕС и неговите цели.

- 99 Трябва да се отбележи, че регламентите за координация на системите за социално осигуряване се прилагат и за студентите в качеството на осигурени лица в поне една държава членка. Ако се приеме, че съгласно член 2 от Регламент № 883/2004 последният се отнася само за лицата, които вече са упражнявали някоя от гарантираните с ДФЕС свободи на движение, то тогава детето на жалбоподателката е лице, попадащо в персоналния му обхват, по смисъла на посочения член, а жалбоподателката е възможно да попадне в същия обхват в качеството си на член на семейството на лице, което упражнява свободата на движение.
- 100 В това отношение трябва да се отбележи, че още в решение от 16 юли 1992 г., Hughes (C-78/91, EU:C:1992:331, т. 25—28), се приема, че член на семейството на лице, което упражнява свободата на движение, може да се позове на защитата на семейните обезщетения в държавата на своето пребиваване на основание Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността (ОВ L 149, 1971 г., стр. 2; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 26), който е предшественикът на Регламент № 883/2004, макар членът на семейството да не е упражнил лично свободата на движение и без прекъсване е пребивавал в държавата членка, чийто гражданин е.
- 101 В случая обаче се спори, че жалбоподателката като такъв член на семейството не може да изведе, както се отбелязва в посоченото по-горе решение от 16 юли 1992 г., Hughes, „производно право“ на семейно обезщетение от правото на семейно обезщетение на студента на издръжка в качеството на лице, упражнило свобода на движение. Единственият начин за установяване на такова „производно право“ е да се приеме, че съгласно член 10, точка 20 от ZPD/04 подпомагането за студентска мобилност по програма „Еразъм +“ е било необлагаемо за студента на издръжка, упражнил свобода на движение, като съответно трябва да остане данъчно неутрално и за родителя студента на издръжка, поради което за жалбоподателката, що се отнася до данъчното облекчение за студент на издръжка, член 36, параграфи 1 и 4 от ZPD/04 трябва да остане без приложение.
- 102 Изглежда обаче, че смисълът на разпоредбата на член 67 от Регламент № 883/2004 не изисква определени права на семейно обезщетение да се признават на лице като „изведени“ от някои други права, които са били предоставени на него или на член на неговото семейство при упражняването на някоя от свободите на движение, а тази разпоредба на практика съдържа „отрицателно“ право да бъдат зачитани придобитите от него права, все едно нито той, нито членовете на неговото семейство са упражнявали гарантираните с ДФЕС свободи на движение.
- 103 С оглед на гореизложеното, ако Съдът на ЕС приеме, че Регламент № 883/2004 е приложим в разглеждания случай, макар Ustavni sud

(Конституционен съд) да има колебания в това отношение, се поставя вторият преюдициален въпрос.

- 104 За нуждите на постановяването на решение по преюдициалното запитване в приложение към последното се представят преписи от преписките по делата на Upravni sud u Osijeku (Административен съд Осиек) и Ustavni sud (Конституционен съд).

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ